

Selvforstærkende musikkultur

Interview med Johan Heiberg Lyhne
Musiklærer på Århus Friskole

af Erik Lyhne

Februar 2011

CV:
f. 1981
Elev i Kucheza* fra 1988. Lærer i Kucheza fra 1996.
Studerende på Det Jyske Musikkonservatorium, RM-linjen, 2003-2008
Musiker og producer på mere end 30 albums
Underviser på efteruddannelser i Gedved og Skørping.
Underviser og projektleder på diverse kurser i hele landet.
Musiklærer på Århus Friskole siden 2007.

Hvad adskiller Århus Friskole fra en helt almindelig folkeskole?

Århus Friskole er en lilleskole, der er startet i begyndelsen af 1950'erne, som en del af den reformpædagogiske strømning, der var udsprunget af kulturradikalismen. Skolen har rod i Astrid Gøssel og Bernhard Christensens musikpædagogik**, og den første musiklærer var Jytte Rahbek Schmidt, der var uddannet af disse to.

Hvad får jeres elever ud af al musikken?

Et af de store omdrejningspunkter på skolen er 8. klasses turen. Den går kort sagt ud på, at eleverne igennem deres skolegang sparer op til en udenlands tur, som plejer at gå til et 3. verdensland. Vi har f.eks. været i Sydafrika, Namibia, Cuba, Brasilien og Tanzania. Turen er omdrejningspunktet for en stor del af musikundervisningen. Vi ser hver klasse som et band, og lige fra skolestarten forsøger vi at danne en social enhed. Her gælder det om at skabe et rigtig godt sammenhold i klasserne. Musikundervisningen er et rigtig godt instrument til at lære eleverne at arbejde sammen og bruge hinandens styrkesider. Denne proces udmunder i, at vi kan tage 18 teenagere med rundt i hele verden. Vi tager tit til lande med en stærk musikkultur. De børn og voksne vi møder, præsenterer vi for den musik, vi har med hjemmefra. Musikken bliver det sprog, vi er fælles om. Det er ikke altid lige let. Da vi var i Namibia fandt vi ud af, at musikkulturen var blevet udvisket af kolonistyrer. Men det endte med, at vi fandt et namibisk skolekor, som vi boede sammen med i 10 dage. De var fantastiske til korsang, som ikke er vores stærke side. Vores elever fyrede den af på sambatrommer, og det havde de namibiske børn ikke oplevet før. Så er kontakten skabt. Børnene mødes på tværs af kulturer og lærer af hinanden. På den måde er vi også kulturimportører og -eksportører. Efter hver udenlands tur kommer vi hjem med en hel masse nye sange og lege til skolen, som vi giver videre til de andre elever på skolen. Det er med til at holde liv i skolens musikkultur og tilføje ny energi.

Hvordan forbereder I jer til turen og samler penge ind?

Vi tager rundt og spiller koncerter og underviser andre skoleelever i musik for at tjene penge til turen. Det at kunne optræde og lære fra sig er også en vigtig del af musikundervisningen. En tidligere lærer på skolen, Ivalo Falk sagde ofte, at man ikke rigtig har lært noget, før man har prøvet at lære videre til andre. Pengene, vi får ind ved disse jobs, er dog ikke det primære

eleverne tør satse og tage ud og møde andre kommunikativ faktor på vores skole.

Har I andre kulturtraditioner i løbet af året?

Mange af vores traditioner er startet ved, at vi skulle samle ind til 8. klasses turen. Det gælder f.eks. vores store høstival og fastelavnsfest. De to fester er årlige begivenheder, hvor alle skolens elever, tidligere elever, forældre og bedsteforældre deltager. Der er koncerter i løbet af dagen med alle klasser. Skolens bigband spiller, tidligere bigbands, lærerorkestre og andre bands, der har haft en relation til skolen, kan også være med. Når vi har spillet et fedt nummer på klassen, spørger eleverne tit om, de kan spille det til den næste store fest. Vi arbejder ud fra, at processen er mindst lige så vigtig som produktet, men i forbindelse med disse fester, er opførelsen en væsentlig gulerod for motivationen i klasserne.

Det er også vigtigt for skolens kultur, at vi samles og oplever, hvad vi hver især kan. Her står de små og ser de store spille – og tænker, at de også vil være så gode til at spille, når de kommer i 8. klasse. På den måde har vi en selvforstærkende musikkultur, hvor de store inspirerer de små og omvendt. Vi laver også musical på skolen hvert år, og det går på skift i de aldersgrupper, som skolen er inddelt i.

Hvordan arbejder I med disse musicals?

Børnene er med til at bestemme, hvad der skal foregå. De er selv med til at skrive replikker og forme indholdet i stykket. Vores musicals er tit bundet sammen af nogle store fællesnumre, hvor alle medvirker. Musikken er som regel lærerstyret, med eleverne har tit selv skrevet teksterne. Det er meget børneorienteret med lærerne som vejledere.

Det, at arbejde med udgangspunkt i børnenes fantasi og skabende evner, tror vi, er en af de vigtige veje i børnenes skoleliv. Det er ikke kun, når vi laver musicals, men også i hverdagen vi arbejder på den måde. Målet er, at det skal være sjovt at gå i skole. Det, mener vi, er en af modellerne til, at man bliver hørt og føler medejerskab til sin skolegang.

Hvordan bidrager I til kulturen i Århus?

Vi deltager i kulturnatten med et sambaoptog, hvor hele skolen river en uge ud af kalenderen for at øve op til begivenheden. Vi arbejder med musik, blæsergrupper, dans, og en masse gøgl: diablo, stylter, jonglering, ethjulede cykler, mv. I løbet af ugen skal alle børnene have lavet en skør hat, de kan have på til optoget. Efter en hel uges intensiv øvning går hele skolen gennem strøget i Århus i et stort samlet farverigt optog. Det er dels for at vise flaget for Århus Friskole, og dels for at bringe musikkulturen ud i centrum. Optoget afsluttes med en optræden et sted i byen.

I har haft en tradition med bussange – hvad er en bussang?

Der er så mange fællessange på skolen, som vi synger til fester og optog. Mange af sangene har alle vores elever sunget gennem deres skoletid. Vi kører tit i bus, når vi er på lejr, er ude at spille

pædagogiske mål. Det er det at prøve at lære fra sig og at møde andre mennesker, der måske ikke er som én selv.

Vi har flere årligt tilbagevendende begivenheder, som 8. klasse står for. De underviser i tre dage på et center for multihandicappede. Det er en stor oplevelse og udfordring for vores elever at skulle undervise en stor flok voksne multihandicappede mellem 20 og 60 år.

Ved et andet arrangement spiller vi til et institutionsoptog i Gellerupplanen ved Århus. Her får vores elever taget brodden af nogle af de fordomme, der er omkring denne bydel. Der har været nogle år, hvor der er børn, der har været bange for at spille der. Men når de så har spillet sammen med kvarterets børn og unge, får de en gensidig oplevelse, som er med til at skabe grobund for, at kulturer. På den måde er musikken en meget stærk

eller på anden måde skal transporteres. Så synger vi vores sange. Det er tit børnene, der starter med at synge. De er vokset op i en kultur, hvor de store har lært de små, at der bliver sunget i bussen. Det er en kultur, der holder sig selv ved lige på en måde, hvor vi som voksne ikke behøver at blande os så meget. Tit kan der også opstå nye sange i bussen – f.eks. når et af børnene har snuppet en guitar med ind i bussen, og sætter en ny sang i gang.

Hvad med jeres bigband?

Bigbandet er et gratis tilbud hver fredag eftermiddag til alle fra 5. – 9. klasse. Antallet af medlemmer kan svinge, men som regel er der mellem 40 og 65 børn. Vi er ca. 190 børn på skolen og heraf har de 90 børn tilbuddet om at gå til bigband – så det er ca. 2/3 der

tager imod tilbuddet.

Vi er 4 lærere om bigbandet. Vi har delt det op på den måde, at én står for blæsergruppen, én står for bas og guitar, én står for trommer og percussion og til sidst én der står for klaver og sang. Vi kalder det for portionsøvelse. Når vi har øvet i grupperne, samler vi de fælles kræfter på at få numrene til at fungere i den store helhed.

Hvordan inddrager I forældrene?

Når vi laver projekter kommer forældrene tit og hjælper til. Det samme gælder til festerne, som forældrene arrangerer sammen med deres børn. Vi har også lige udvidet skolen, og her har forældrene også været meget aktive.

Det er helt klart et aktivt skolevalg, som forældrene har taget. For os, der er ansat på skolen, er det alfa og omega, at forældrene er engagerede. Ellers kunne vi ikke lave alle de ting, vi gør. Den eneste fælde, jeg ser, i det tætte samarbejde er, at det nogle gange er svært at sætte grænserne for, hvor det er lærerne, og hvor det er forældrene, der bestemmer. Men alt i alt vil jeg sige, at skolen ikke kunne eksistere uden vores engagerede forældre.

I har fået et helt nyt musiklokale med store vinduer ud til skolegården. Hvad betyder det?

Vi udstiller musikken frem for at lukke den inde. Med det nye lokale er det blevet endnu mere tydeligt, at musikken spiller en stor rolle på skolen. Den ene side af musiklokalet har et vindue fra gulv til loft, som vender ud mod skolens legeplads. Det gør, at alle elever og forældre, der kommer på skolen, går forbi og kan se, at der er gang i musikken. Samtidig har vi i den anden side af lokalet fået en stor foldedør, der åbnes op ind til vores sal. Hver fredag har vi "11.11". Her mødes alle på skolen kl. 11.11 til fællessamling. Så kan vi rulle væggen fra, og bigbandet kan give en koncert, eller en af klasserne kan spille et nummer.

Vi har også klaverer på gangene og i alle grupperum. Vi prøver at brede musikken ud på hele skolen. Det betyder, at der i hvert frikvarter altid er gang i musikken. På den måde lærer eleverne også numre af hinanden. Min niece, der lige er startet i børnehaveklassen, kunne spille én sang på klaver, da hun startede på skolen for 4 måneder siden. Nu kan hun over 20. Hun suger til sig fra de andre børn og har lært meget af en pige fra 2. klasse. Hun har så måske lært sangene af én fra 4., som går til klaver ved en af de seje fra 9. klasse. På den måde holdes musikhullet i gang. Klaverkulturen blander vi os nærmest ikke i. Det foregår næsten 100 procent på børnenes egne præmisser.

Hvad betyder det for børnene, at de arbejder så meget med musik?

Jeg har en forhåbning om, at det giver en rigtig god dynamik både i klassen og på skolen. At det skærper det sociale fællesskab. Eleverne prøver sig selv af, når de spiller og optræder for andre. Jeg håber, at de lærer både at være sig selv og være en del af et fællesskab. Det er musikken i den grad med til at forstærke.

Oplever du, at musikken har nogen betydning for de andre fag?

Nu er jeg og min musikkollega Maria Jæger konservatorieuddannede og underviser kun i musik. Vi er én-faglige lærere og ansat til at varetage musikundervisningen. Vi har ikke så meget indsigt i de andre fag på skolen. Men jeg kan mærke, at der er en energi og gejst, som kun kan have en positiv betydning for børnene og deres iver for at gå i skole. Jeg prøvede som et eksperiment for nogle år siden at have en ugentlig historietime med en klasse. Her oplevede jeg, at mange af de værdier, som gælder i musikundervisningen, sagtens kan overføres til andre fag. Man kan tale om en form for transferværdi, for musikken er ikke det eneste hjul på skolen, men det er med til at holde energien i gang i forhold til, at vi har nogle glade og motiverede børn.

Jeg synes i øvrigt, man skal træde varsomt i diskussionen om konservatorieuddannede som

musiklærere i folkeskolen. Jeg har brugt 5 år på at specialisere mig i et fag og trænet meget i at undervise indenfor mit fag. Vi har kun det ene fag. Læreruddannelsen har en god musikuddannelse, men her specialiserer man sig ikke til at blive musiker, men til at blive musiklærer, som en del af det, man skal undervise i. Så der er en forskel.

Det vigtigste for mig er sådan set ikke diskussionen om, hvor man er uddannet men, at skolen har nogle musiklærere, der brænder for deres fag, og som er kompetente til at varetage det. Ellers tror jeg, at skolernes musikkultur vil forsvinde. Der skal være nogle til at puste ild i gløderne!

* Kucheza. Se www.kucheza.dk eller dansk sang nr. 5, 06/07

** Astrid Gøssel. Dansk Sang nr. 1, 04/05 – *lyren artikel nr. 25*

Bernhard Christensen. Dansk Sang nr. 2, 04/05 – *lyren artikel nr. 26*

Jytte Rahbek Schmidt. Dansk Sang nr. 3, 04/05 – *lyren artikel nr. 24*

Læs mere: www.aarhusfriskole.dk. Musik med mening af Erik Lyhne, Lyren 2004. Bogen om Århus Friskole. Bodil Nygård og Karen Klitgård Povlsen, Klim 2005.